21/09/2019

Η Ορθοδοξία στην Υποσαχαρική Αφρική

/ Ορθόδοξες Προβολές

του πρωτοπρεσβυτέρου Θεοτίμου Τσάλα, δρ. θεολογίας

Η Ορθοδοξία στην Υποσαχαρική Αφρική (χώρες κάτω από την έρημο της Σαχάρας) έχει ζωή λίγο περισσότερο από 70 χρόνια. Το κατατοπιστικό και εξαιρετικό κείμενο που ακολουθεί, κατόπιν παρακλήσεώς μας, μάς το έστειλε ο αιδεσιμολογιώτατος πρωτοπρεσβύτερος Θεότιμος Τσάλα από το Κογκό που μένει στην Ελλάδα, εφημέριος στον ιερό ναό του Αποστόλου Θωμά στην Κυψέλη Αθηνών, που περιγράφει την πορεία των Αφρικανών αδελφών μας για την αναζήτηση και εύρεση της Αλήθειας. Το δημοσιεύουμε ολόκληρο αν και μεγάλο. Πληροφορούμε τους αναγνώστες της ιστοσελίδας μας ότι θα ακολουθήσουν και άλλα κείμενα που θα σχετίζονται με την ορθόδοξη ιεραποστολή. Ευχαριστούμε τον π. Θεότιμο και για το πρωτότυπο φωτογραφικό υλικό.

Η Νιτρία και η Θηβαΐδα, ο Νείλος ποταμός ως γη της Μαύρης Ηπείρου, γη όπου γεννήθηκε ο Περιούσιος λαός του Θεού, γη όπου προσέφυγε η Αγία Οικογένεια με τον Ιησού, γη του μέλλοντος αιώνος. Από την πτώση των πρωτοπλάστων έως την ενσάρκωση του Θεού Λόγου η Θεία Πρόνοια εγγυάται πάντα για την αποκατάσταση της κατ΄ εικόνα και του προς καθ΄ ομοίωσιν. Οι θεμελιωτές της Μίας, Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, οι δώδεκα Απόστολοι έσπειραν το Ευαγγέλιο σε όλες τις κατευθύνσεις της Οικουμένης

ώστε μέσω των Πατέρων να σκορπιστεί σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης.

Ένας των σπόρων άνηκε αποκλειστικώς στον Ευαγγελιστή Μάρκο, ο οποίος πρωτοπότισε με το αίμα του τη Μαύρη Ήπειρο και διακρίθηκε γενόμενος ιδρυτής της Αλεξανδρινής Εκκλησίας και φωτιστής της Αφρικής. Δεν ήταν, δέ, τυχαία η εμφάνιση των πρώτων τύπων και τρόπων ζωής με μοναστικό βίο των πρώτων αναχωρητών πατέρων, μαρτύρων και ισαποστόλων της μεταποστολικής περιόδου.
Γνωστοί κι άγνωστοι, επώνυμοι κι ανώνυμοι πατέρες εγκατέλειπαν τα πάντα και τους πάντες για να εγκαινιάσουν έναν νέο τρόπο ζωής (Νιτρία, Θηβαΐδα, άλλες περιοχές της Αιγύπτου και Νείλου ποταμού), σχηματίζοντας «ΛΑΥΡΕΣ» των λαυρών. Η γη όπου προσέφυγαν οι Πατριάρχες Αβραάμ, Ισαάκ και Ιακώβ, και η Αγία Οικογένεια με τον Ιησού έγινε αγιοτόκος, γη του μέλλοντος αιώνος, όπως θα διαπιστώσουμε στη συνέχεια. Αξίζει εδώ να σημειωθούν οι μεγάλες φυσιογνωμίες του μοναστικού βίου στην Αφρική, ονόματα αναχωρητών και ασκητών, όπως… ο Μέγας Αντώνιος, Καθηγητής της Ερήμου, ο Μέγας Ιlαχώμιος, ιδρυτής κι οργανωτής του μοναστικού βίου, οι όσιοι Μακάριος ο Αιγύπτιος, Μακάριος ο Αλεξανδρεύς, Αμούν, Παφνούτιος, ο μάρτυς και Αββάς Κύρος, οι Αββάδες Απολλώνιος, Μωυσής ο Αιθίωψ, ο λόγιος ασκητής Ευάγριος ο Ποντικός, ο Μοναχός Ιάκωβος ο αναχωρητής και τόσοι άλλοι.
Η ανάπτυξη του μοναστικού βίου πού εξαπλώθηκε στην Βόρειο Αφρική απλά δεν ήταν ένδειξη της δύναμης του Χριστιανισμού άλλά ηταν σημεία και θαύματα του μέλλοντος. Δυστυχώς, με την εμφάνιση της νέας θρησκείας «Υποταγή στον Αλλάχ» δηλαδή το Ισλάμ, το 622 όλη η Βόρειος Αφρική υποδουλώθηκε από τους Αραβες Ισλαμιστές με συνέπεια τον εξισλαμισμό των λαών της Βορείου Αφρικής και τη μιγαδοποίηση των ντόπιων με τους Αραβες διά μικτών γάμων ώστε να δημιουργηθεί καθαρά μία νέα Αραβο-Μουσουλμανική Αφρική. Η κατάκτηση της Βορείου Αφρικής από τους Ισλαμιστές συνετέλεσε στην πτώση των Χριστιανικών ΛΑΥΡΩΝ και το μαρτύριο του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας είχε οξυνθεί.
Η εξαφάνιση της Νιτρίας και της Θηβαΐδος όμως δεν σήμαινε και το σβήσιμο του θείου φυτωρίου σε όλον το πλανήτη, διότι είναι έργο σφραγισμένο με την Σταύρωση και την Ανάσταση του Αρχηγού της Πίστεως, τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν. Κι έπειτα, το αίμα του Αποστόλου Μάρκου, των μαρτύρων της Εκκλησίας πού κράζουν «Έρχου Κύριε» βοήθησαν στην αναζήτηση νέων ΛΑΥΡΩΝ και ΘΗΒΑΪΔΩΝ σε άλλες περιοχές του πλανήτη μας, όπου βλάστησε ο μοναστικός βίος με νέους ασκητές και άπειρους μάρτυρες.
Αλλά για την Υποσαχαρική Αφρική ο Λύκνος αναβοσβήνει. Παρόλο πού κατά διαστήματα υπήρξαν αποστολές από το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας προς την Υποσαχαρική Αφρική, η ελάχιστη προσπάθεια δεν ευδοκίμησε. Οι επαφές των Ελλήνων εμπόρων κι εξερευνητών ήταν ανεπαρκείς να διαδώ¬σουν το μήνυμα του Ευαγγελίου στους ιθαγενείς. Από την εισβολή των Αράβων Ισλαμιστών στη Βόρειο

Αφρική από το 641 μέχρι το τέλος της 2ης χιλιετίας, πέρασαν 1350 χρόνια αποκλεισμού μεταξύ Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και ιθαγενών.

Η Αναζήτηση Της Ορθής Πίστεως

Το κεκρυμμένο μυστήριο της ερήμωσης της Σαχάρα, όπου και χωρίζεται και διακρίνεται η Βόρειος Αφρική των Αφρικανιστών μιγάδων αραβόφωνων Μουσουλμάνων από την Υποσαχαρική Αφρική των Νεγρο-Αφρικανών, γνωστη ως Μαύρη-Ήπειρο, παραμένει ανοικτή συζήτηση προς έρευνα.
Κλειδί δε της απομάκρυνσης των Νεγρο-Αφρικανών να γευθούν τον σπερματικό λόγο ήταν ο εξισλαμισμός ή η επιβίωση της ειδωλολατρίας. Το τελευταίο ήταν προτιμότερο παρά να δεχτούν μία τέλειος άγνωστη πίστη μετά βίας και διά υποταγής, ενώ οι Ισλαμιστές άρχιζαν να διεισδύουν σταδιακά στην Υποσαχαρική Αφρική, την περίοδο πού ήδη είχαν εγκατασταθεί τα δύο Χριστιανικά δόγματα των Ρωμαιοκαθολικών μισσιονάρι και των Διαμαρτυρομένων. Οι διαμάχες πού είχαν ξεκινήσει μεταξύ των δύο Χριστιανικών ομάδων, στο ποιοι έπρεπε να επικρατήσουν, με την εισβολή των Ισλαμιστών, οι δύο ομάδες ενώθηκαν να καταπολεμήσουν τον κοινό εχθρό. Τέτοιες διαμάχες επεκράτησαν όπου ευρίσκονταν οι τρεις ομάδες ή οι δύο πρώτες. Οι Νεγρο-Αφρικανοί είχαν απογοητευτεί όταν έβλεπαν ότι οι ίδιοι ξένοι δήθεν θρησκευόμενοι είχαν δημιουργήσει εστίες πολέμου με αιματοχυσίες, μόνο και μόνο για να επικρατήσουν στο κήρυγμα του Ευαγγελίου, κάτι πού ήταν αντίθετο μ΄ αυτό. Η έλλειψη επιχειρημάτων και ειλικρίνειας, σεβασμού και κατανόησης ώστε ν΄ αντιμετωπίσουν τις άκρως ειδωλολατρικές παραδόσεις, έφεραν το άκρως αντίθετο αποτέλεσμα. Οι δήθεν μισσιονάρι είχαν εμφανιστεί ως ιεραπόστολοι με σκοπό τη διάδοση του Ευαγγελίου αλλά η συμπεριφορά τους ήταν αντίθετη από το ευαγγελικό πνεύμα. Οι ιθαγενείς, κάτοικοι της Υποσαχαρικής Αφρικής, ήταν υποχρεωμένοι να φρουρούν τις παραδόσεις τους η ν΄ αναζητήσουν κάτι περισσότερο. Η μαρτυρική χώρα της Ουγκάντα, όπου είχαν δημι¬ουργηθεί εστίες και σταυροδρόμια εμφανίσεως διαφόρων θρησκειών, ίσως είχαν ωριμάσει στο θέμα της αναζήτησης της ορθής πίστης.

Η πρώτη Αφρικανίδα μοναχή, κουρά του Γέροντος Παύλου Νικηταρά, Θέκλα μοναχή, πνευματικοπαίδι του νυν μητροπολίτη Νέας Ζηλανδίας κ. Αμφιλοχίου Τσούκου.

Οι κάτοικοι της Ουγκάντα, χώρα της Ανατολικής Αφρικής, έμειναν πνευματικά ανήσυχοι στην αναζήτηση του Θείου. Δεν είναι τίποτε άλλο από την εκπλήρωση του πολυσυζητημένου καρπού του Σπερματικού Λόγου. Σ΄ αύτη τη χώρα, της Ανατολικής Αφρικής είδε το φως της ζωής ο SEBANZA MUKASA, το 1899, από αγρότες γονείς. Τότε η χώρα ήταν άγγλοκρατούμενη με επίσημη γλώσσα την αγγλική. Εκτός από την επιβολή της αγγλικής γλώσσας στους ιθαγενείς, οι Άγγλοι αποικιοκράτες είχαν φέρει και το χριστιανικό δόγμα των Αγγλικανών ως μέσον επικράτησης. Το 1923 ο SEBANZA MUKASA δέχθηκε τη νέα θρησκεία του Χριστιανισμού με διδασκαλία των Αγγλικανών. Η περιέρ¬γεια να μαθαίνει την πλήρη αλήθεια, τον καθοδήγησε και στον Ρωμαιοκαθολικισμό ώστε να συγκρίνει τις δύο αυτές Χριστιανικές ομολογίες. Ο πνευματικά ανήσυχος άνδρας, συνέχιζε την αναζήτηση του ως τη γνωριμία με την Ορθοδοξία, αλλά με λίγες πληροφορίες πού είχε λάβει, δε μπόρεσε να φθάσει σε τελικό συμπέρασμα.

Πρότυπη βάπτιση στην Κανάγκα του Κογκό. Ο ιθαγενής ιερέας ονομάζεται π. Ανδρέας Καγιάγια.

Το 1928 ανατράφηκε από τους Αγγλικανούς Διαμαρτυρόμενους, όπου είχε την ευκαιρία να μάθει γράμματα. Καθώς προχωρούσε τις σπουδές του, αγάπησε περισσότερο την ιστορία των αρχαίων λαών και προπαντός την «Ιστορία της αρχαίας Σπάρτης». Ώς τολμηρός άνδρας ήθελε να μιμηθεί τους αρχαίους

Σπαρτιάτες, ξεκινώντας ν΄ αύτοονομάζεται SEBANZA SPARTAS, σε λίγο καιρό έκανε αίτηση και κατετάγη στη Βασιλική Φρουρά ως Τυφεκιοφόρος. Με την πάροδο του χρόνου, οι αναζητήσεις του περί Ορθοδοξίας, πού τελευταία είχε επιχειρήσει να μάθει, ήδη υλοποιούνταν καθώς είχε επαφές με τον Τζαμαϊκανό Νεγρο-Αφρικανό MARCUS GARVEY, ο οποίος διέδιδε τα περί Ορθοδοξίας στον Ειρηνικό στις Καραΐβες και στη Νότιο-Αφρική, μέσω αλληλογραφίας. Για τον SEBANZA SPARTAS, πλέον, η είδηση περί Ορθοδοξίας ήταν γι΄ αυτόν ένα κατόρθωμα απ΄ ό,τι ήταν η γννωριμία του με άλλες χριστιανικές ομολογίες.

Ο π. Οβαδίας δημιουργούσε λασποκαλύβες ως ναούς σε χωριά, όπου συγκεντρώνονταν οι πιστοί από μακρυά και σήμερα οι περιοχές αυτές αναδείχθησαν σε κωμοπόλεις.

Το πρώτο ιεραποστολικό βήμα του SEBANZA ήταν η κλήση του συμπατριώ¬τη του και μετέπειτα γαμπρού του BASA GIAKITALO, ο οποίος, μόλις ενημερώθηκε από τον SPARTA, αμέσως τον ακολούθησε. Ο τελευταίος γεννήθηκε στο Namungongo το 1895.

Οι δύο Ούγκαντέζοι εγκατέλειψαν τους Αγγλικανούς κι άρχισαν να επιστρατεύουν τους συμπατριώτες των περί ερχομού της Ορθοδοξίας. Από δύο, ο πυρήνας αυξήθηκε στα τρία άτομα, μαζί με τον εκ Κένυας φίλο τους ARTHUR GADUNA. Το 1930 έφθασε στην Ουγκάντα ο δήθεν Ορθόδοξος Αρχιεπίσκοπος Δανιήλ-Ουΐλιαμ Αλέξανδρος, ο όποιος, συγκέντρωσε τους ιθαγενείς, τους δίδασκε περί

Ορθοδοξίας, τους κατήχησε και τους εβάπτισε. Η φιλοδοξία του δήθεν Ορθοδόξου ιεράρχη ήταν να ολοκληρώσει την επίσκεψη του με χειροτονίες ιερέων, όπως και το κατάφερε. Μετά την αναχώρηση του στη Νότιο Αφρική, οι δήθεν νεοφώτιστοι Χριστιανοί Ορθόδοξοι, μαζί με τους ιερείς τους, δεν άργησαν να έρθουν σε επαφή με Ελληνες γνησίους Ορθοδόξους πού τους πληροφόρησαν ότι δήθεν ο Ορθόδοξος Αρχιεπίσκοπος Δανιήλ είναι «Ουνίτης», ανήκει στους Ρωμαιοκαθολικούς. Δυστυχώς, για τον άτυχο Ουνίτη ιεράρχη, κι ευτυχώς για τους ιθαγενείς καλοπροαίρετους, οι ελληνορθόδοξοι έμποροι της Καμπάλα τους συνέστησαν στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, ώστε το 1933, μια αποστολή πού έφθασε στην Ουγκάντα, ήταν ο περιοδεύων Ορθόδοξος Ιερέας ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΣΑΡΙΚΑΣ του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, ο οποίος ζούσε στο MOSHI-TANGANIKA της Τανζανία μεταξύ 1914-1919.

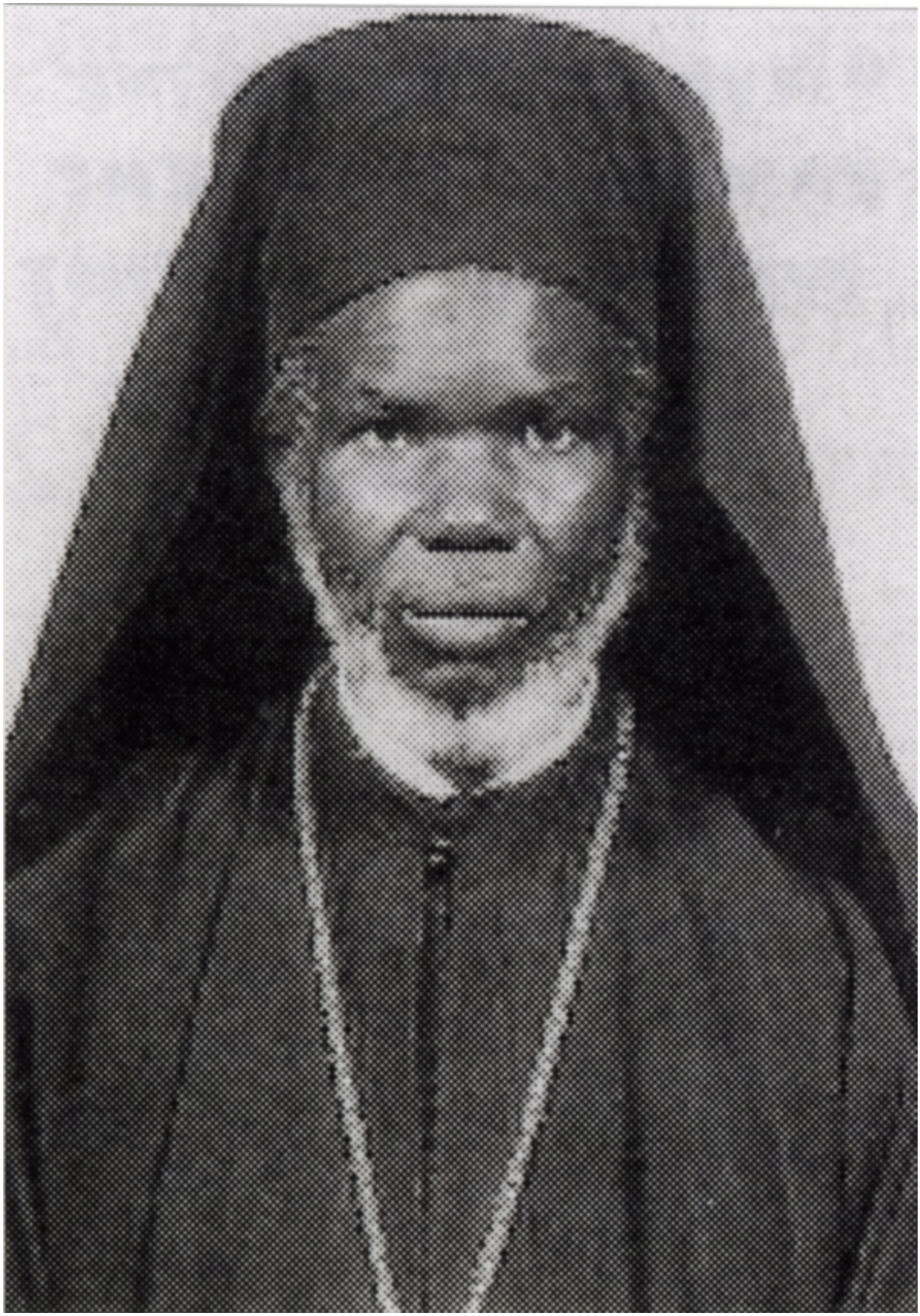

Ο πρώην μητροπολίτης Καμπάλα και πάσης Ουγκάντα κ.κ. Ιωνάς, εγγονός του πατρός Οβαδία.

Η παραμονή του περιοδεύοντος ιερέως Νικόδημου Σαρίκα, είχε ένα ιδιαίτερο χαρακτήρα, όπως την εξακρίβωση των στοιχείων κι επαναβεβαίωση της πρόθεσης

των ιθαγενών. Η συγκίνηση του εκπροσώπου του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας ήταν μεγάλη διότι είχε διαπιστώσει την διακαή αναμονή ομολογίας της Ορθοδόξου Πίστεως, σε αθώες ψυχές, τόσο ταλαιπωρημένες στην αναμονή της Ορθής Πίστεως.

Ο SEBANZA MUKASA SPARTAS, όταν βαπτίσθηκε πήρε το όνομα Ρουβήμ, κι όταν χειροτονήθηκε σε πρεσβύτερος έγινε π. Ρουβήμ Σπάρτας, ενώ ο BASAGIAKITALO, όταν βαπτίσθηκε, πήρε το όνομα Οβαδίας, κι όταν χειροτονήθηκε σε πρεσβύτερο, έγινε π. Οβαδίας.

Οι λασποκαλύβες που δημιουργούσε ο π. Οβαδίας τις καθημερινές λειτουργούσαν ως σχολείο και τις Κυριακές ως εκκλησία.

Ο τρίτος της παρέας, όταν βαπτίσθηκε, από ARTHUR GADUNA πήρε το όνομα Γεώργιος, κι όταν χειροτονήθηκε σε πρεσβύτερος έγινε π. Γεώργιος. Από το 1926-1935, ο Πατριάρχης Μελέτιος ο Β’ ανεγνώρισε τους πρώτους Αφρικανούς ιερείς πρωτοπόρους και πρώτους σπόρους στην Υποσαχαρική Αφρική.
Οι τρεις ιθαγενείς ιεραπόστολοι, δίχως οικονομική άνεση, δίχως εύκολη μετακίνηση, δίχως επιστημονικές γνώσεις, ξεκίνησαν όπως οι δώδεκα Απόστολοι να οργώνουν την Ανατολική Αφρική, κηρύττοντας το Λόγο του Ευαγγελίου με Ορθή Πίστη, κτίζοντας πρώτα σχολεία ώστε να μαθαίνουν τα παιδιά γράμματα και παράλληλα χρησιμοποιώντας τα σχολεία ως ναούς εκάστη Κυριακή.

Ο Πατριάρχης Νικόλαος ο Ε’ (1935-1939), ενίσχυσε την προσπάθεια των ιθαγενών λόγω των μεγάλων αποστάσεων μεταξύ Βορείου Αφρικής, πού ήτο Ισλαμοκρατούμενη και Υποσαχαρικής Αφρικής των ιθαγενών. Το ίδιο με τον Πατριάρχη Χριστόφορο (1939-1967), του οποίου η επιθυμία του υλοποιήθηκε επί του Πατριάρχου Νικολάου Στ’ (1967-1987), χειροτόνησε σε τρίτο βαθμό τον πρώτο Νεγρο-Αφρικανό ιεράρχη ως ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΝΕΙΛΟΥΠΟΛΕΩΣ, τώρα π. Ρουβήμ Σπάρτας, με νέο όνομα Χριστόφορος, όνομα του προηγουμένου Πατριάρχου.

Το 1933, από λαϊκός Sebanza Mukasa Spartas χειροτενείται στο δεύτερο βαθμό της ιεροσύνης με το όνομα Ρουβήμ, ο μετέπειτα μητροπολίτης Νειλουπόλεως Χριστόφορος (1899-1982). Όταν κοιμήθηκε έγραψαν: «Ο

τολμηρός και πιστός δούλος Κυρίου ... αν οι άρχοντες κυβερνούν εν ζωή, οι άγιοι κυβερνούν από τον τάφο».

Το 1972, ο τρίτος κατά σειράν των τριών σκαπανέων της Ορθοδοξίας στην Αφρική, ο εκ Κενύας Γεώργιος Gaduna, εξελέγη ως δεύτερος Νεγρο-Αφρικανός Ιεράρχης, με τίτλο Επίσκοπος Νιτρίας (επί πατριάρχου Νικολάου Στ΄ 1968-1986).
Ο πλέον Επίσκοπος Νειλουπόλεως Χριστόφορος Σπάρτας Σέμπανζα Μουκάσα είχε τη δικαιοδοσία της Ουγκάντα και της Τανζανία, έδρασε πάντα με το αρχικό ιεραποστολικό πνεύμα πού είχε, δηλαδή ν΄ αφήσει διάδοχο, όπως συνηθίζεται στους Νεγρο-Αφρικανούς, κάτι σπάνιο σε άλλους λαούς πού ο κάθε εξουσιαστής θεωρεί αθάνατο τον εαυτόν του, έτσι βρήκε τον φοιτητή NAKYAMA, τον συνέστησε στην Πατριαρχική Σχολή Αλεξανδρείας, κι αργότερα σπούδασε στην Ελλάδα την Ιερά Επιστήμη. Ο Νειλουπόλεως Χριστόφορος, είδε τουλάχιστον την πρόοδο του διαδόχου του. Το 1987 ο Nakyama Θεόδωρος εξελέγη Μητροπολίτης Καμπάλα και πάσης Ουγκάντα ως τρίτος Νεγρο-Αφρικανός Ιεράρχης, ο όποιος χειροτονήθηκε στο τρίτο βαθμό ιεροσύνης από τον Πατριάρχη Παρθένιο Γ’ (1987-1996).
Ο υπερήλικας, δεύτερος κατά σειράν μεγάλος του πυρήνα των τριών σκαπανέων της Ορθοδοξίας στην Υποσαχαρική Αφρική ο π. Οβαδίας BASAGIA-KITALO, όχι μόνο έσπειρε τον Ορθόδοξο Σπόρο στην Ανατολική Αφρική, αλλά είχε τον ίδιο καϋμό, όπως υπάρξουν διάδοχοι. Έτσι προσηύχετο να βρεθεί διάδοχος στην οικογένεια του. Η προσευχή του και οι ικεσίες του εισακούσθηκαν, καθώς ο Κύριος επέλεξε τον εγγονό του LWANGA, ο οποίος ήλθε στην Ελλάδα, σπούδασε Φιλοσοφία και Θεολογία, δεχθείς τους τρεις βαθμούς της ιεροσύνης, εξελέγη τέταρτος Νεγρο-Αφρικανός Ιεράρχης το 1992 (επί Πατριάρχου Παρθενίου Γ’ 1987-1996), ως επίσκοπο της BUKOBA, το 1997 (επί Πατριάρχου Πέτρου Ζ’ 1997-2004), Μητροπολίτης Καμπάλα και πάσης Ουγκάντα με το όνομα Ιωνάς.
Εν γένει πλήθος θρησκευτικών ανδρών συνέβαλαν στην εξάπλωση της Ορθοδοξίας πρώτον στην Ουγκάντα, δεύτερον στην Κένυα, τρίτον στην Τανζανία συνδεόμενοι με την εκρίζωση της ειδωλολατρίας και την μή εμπιστοσύνη προς τους μισσιονάρι. Αντίθετα πείστηκαν από τους συμπατριώτες τους διότι άλλο είναι ο ευαγγελισμός ενός ιθαγενούς από ένα ξένο κι άλλο από έναν συμπατριώτη του καθώς ο ευαγγελισμός από ιθαγενή σε ιθαγενή εμπεριέχει ειλικρίνεια με ταπείνωση ενώ παράλληλα έχουν το ίδιο παρελθόν, την ίδια γλώσσα, τους ίδιους πόνους και τα ίδια έθιμα (εννοείται μόνο τα θετικά). Δεν αποσκοπούν δηλαδή στην παραπλάνηση, την εκμετάλλευση, ούτε καταπατούν δικαιώματα.

Ως λαϊκός Basa Giakitalo χειροτονείται το 1933 στο δεύτερο βαθμό της ιεροσύνης με το όνομα Οβαδίας (1895-1985). Όταν κοιμήθηκε έγραψαν: «Και γαρ κατά την Ουγκάντα μεγάλο στοιχείο κεκοίμηται», που αποτελεί για τους ιθαγενείς γνωστή μαρτυρία θανάτου λειτουργών του Θεού που αποδείχθηκαν δόκιμοι σε έργα χριστιανικά και σε αγιότητα βίου.

Εδώ αξίζει να σταθούμε στο μεγάλο Ορθόδοξο έργο του Γεωργίου Γκαντούνα, ο όποιος όμως επειδή φυλακίστηκε ως εθνικιστής από τους Βρετανούς, έφτασε στο σημείο να μισεί κάθε τι ξένο. Από την πλευρά του το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας για προληπτικούς λόγους τον εξέλεξε Επίσκοπο Νιτρίας εν έτει 1972 ενώ το 1978 καθηρέθη και επί του νυν Πατριάρχου Θεοδώρου Β’ αποκατεστάθη και ήρθη ο αφορισμός.

Από το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα, το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας εισήλθε στη Νεώτερη Ιστορία της εξωτερικής ιεραποστολής με ελληνορθόδοξους ιεραποστόλους, τόσο ιδίαις δυνάμεσιν όσο και με την ενίσχυση της Ελλαδικής Εκκλησίας.